

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Факультет фінансів та цифрових технологій
Кафедра фінансових ринків та технологій**

Затверджено

Вченою радою Факультету фінансів
та цифрових технологій

протокол від «24» 12 2021 № 1

Голова Вченої ради Факультету

М. РЯБОКІНЬ

**Методичні рекомендації
до проведення семінарських занять з
навчальної дисципліни
«Фінансовий ринок»**

для підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
(денної та заочної форм навчання)

Статус дисципліни: обов'язкова

галузь знань: 07 «Управління та адміністрування»

спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Освітня програма: «Фінанси, банківська справа та страхування»

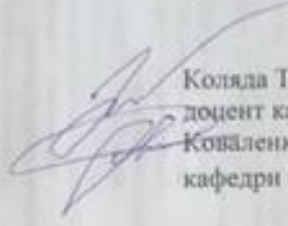
Ірпінь - 2021

Методичні рекомендації до проведення семінарських занять складені на основі робочої програми навчальної дисципліни «Фінансовий ринок», затвердженої Науково-методичною радою УДФСУ « 16 » листопада 2021 р. (протокол № 9)

Укладачі:

Рябокін М. В., к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків
Вергелюк Ю. Ю., к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансових

Рецензенти:

Коляда Т. А., к.е.н., доцент,
доцент кафедри публічних фінансів
Коваленко Ю. М., д.е.н., професор, професор
кафедри фінансових ринків та технологій

Розглянуто та схвалено кафедрою фінансових ринків та технологій,
протокол від «14» грудня 2021 № 9.

В.о. завідувача кафедри

Чуницька І.І., д.е.н., професор

ЗМІСТ

1. Передмова	4
2. Мета та цілі	4
3. Пояснення за розділами та темами	6
Змістовий модуль 1. Основи функціонування фінансового ринку	6
Тема 1. Фінансовий ринок: сутність, функції та роль в економіці	6
Тема 2. Регулювання фінансового ринку	6
Тема 3. Суб'єкти фінансового ринку	7
Тема 4. Ризик і ціна капіталу	8
Змістовий модуль 2. Структура ринку цінних паперів	9
Тема 5. Ринок пайових цінних паперів	9
Тема 6. Ринок боргових цінних паперів	14
Тема 7. Ринок похідних та структурованих цінних паперів	17
Тема 8. Первинний та вторинний ринок цінних паперів	18
Змістовий модуль 3. Аналіз грошового та кредитного ринків	19
Тема 9. Грошовий ринок	19
Тема 10. Кредитний ринок	22
Тема 11. Фундаментальний і технічний аналіз	26
4. Тематика завдань для поглибленого вивчення курсу	27
5. Рекомендована література	28

1. ПЕРЕДМОВА

Актуальність дисципліни «Фінансовий ринок» обумовлена необхідністю вивчення здобувачами вищої освіти теоретичних та практичних засад функціонування секторів фінансового ринку. Суб'єкти фінансового ринку забезпечують функціонування усєї фінансової системи, створюють велику частину ВВП та будують систему перерозподілу фінансових ресурсів в економіці. Саме тому, теми дисципліни є необхідними в структурі знань здобувача-фінансиста.

Метою навчальної дисципліни є формування системи теоретичних і практичних знань з основ розвитку та функціонування фінансового ринку як підсистеми фінансових відносин.

Завдання навчальної дисципліни:

- виявлення макроекономічної позиції фінансового ринку в системі економічних відносин;
- розкриття, взаємозв'язків між заощадженнями та інвестиціями на основі аналізу руху грошових потоків в економіці;
- обґрунтування необхідності функціонування фінансових інструментів, рух яких опосередковується взаємовідносинами між суб'єктами фінансового ринку;
- обґрунтування необхідності державного регулювання фінансового ринку;
- виявлення суті інфраструктури фінансового ринку, її значення для забезпечення виконання ринком своїх функцій;
- розкриття основних відмінностей обігу різних видів фінансових інструментів.

Об'єктом навчальної дисципліни є процес функціонування фінансового ринку.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є особливості організації та функціонування фінансового ринку.

При підготовці до семінарського заняття здобувачі вищої освіти мають самостійно ознайомитись з матеріалом, що було викладено під час лекцій; літературними джерелами (підручники, навчальні посібники, конспекти лекцій, періодичні видання тощо), статистичною інформацією, що подається державними органами та експертними організаціями. Під час семінарського заняття здобувачі вищої освіти можуть користуватися цими матеріалами для цитування, наведення статистичної інформації тощо. При опрацюванні семінарського заняття здобувачі вищої освіти можуть сформулювати за темою семінарського заняття виступ, що не відповідає питанням винесеним на семінарське заняття, але підпорядкований темі, про що повідомляють викладача заздалегідь

2. МЕТА ТА ЦІЛІ

Основна мета проведення семінарських занять – сприяння поглибленому засвоєнню здобувачами вищої освіти найбільш складних питань навчальної дисципліни «Фінансовий ринок», спонукання здобувачів вищої освіти до колективного творчого обговорення, оволодіння науковими методами аналізу явищ і проблем, активізування до самостійного вивчення наукової та методичної літератури, формування навичок самоосвіти.

Проведення семінарських занять дозволяє вирішувати такі дидактичні **цілі**:

- оптимально поєднувати лекційні заняття із систематичною самостійною навчально-пізнавальною діяльністю здобувачів вищої освіти, їх теоретичну підготовку з практичною;
- забезпечувати системне повторення, поглиблення і закріплення знань здобувачів вищої освіти за певною темою;
- розвивати уміння, навички розумової праці, творчого мислення, уміння використовувати теоретичні знання для вирішення практичних завдань;
- формувати уміння і навички здійснення різних видів майбутньої професійної діяльності;
- здійснювати діагностику і контроль знань здобувачів вищої освіти з окремих розділів і тем, формувати уміння і навички виконання різних видів майбутньої професійної діяльності.

В процесі навчання у здобувачів вищої освіти формується системне мислення на основі глибокого розуміння явищ, процесів, відносин у сфері функціонування фінансового ринку. Це дасть змогу майбутнім фахівцям опанувати інструментарій вирішення економічних та фінансових проблем, допоможе стати активним учасником вітчизняного та міжнародного фінансового ринку.

3. ПОЯСНЕННЯ ЗА РОЗДІЛАМИ ТА ТЕМАМИ

МОДУЛЬ 1 ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

ТЕМА 1. ФІНАНСОВИЙ РИНОК: СУТНІСТЬ, ФУНКЦІЇ ТА РОЛЬ В ЕКОНОМІЦІ

План семінарського заняття:

1. Сутність фінансового ринку та передумови його створення
2. Функції фінансового ринку
3. Суб'єкти фінансового ринку та їх класифікація
4. Структуризація та сегментація фінансового ринку за основними ознаками
5. Поняття фінансових активів, їх властивості та класифікація
6. Поняття та класифікація фінансових інструментів

Питання для самоконтролю:

1. Які нобелівські лауреати досліджували проблематику фінансового ринку?
2. Як можна визначити сутність фінансового ринку?
3. Якою є традиційна сегментація фінансового ринку?
4. Як можна охарактеризувати місце ринку цінних паперів у складі фінансового ринку?
5. Чи можна виділяти страховий ринок у складі фінансового ринку?
6. У чому відмінність сучасних сегментацій фінансового ринку від запропонованих раніше?
7. Що є критерієм розмежування ринків на розвинуті і ті, що розвиваються?
8. У чому полягає Гіпотеза ефективності фінансового ринку?
9. Чи можна вважати фінансовий ринок України універсальним?
10. Які фінансові центри є сьогодні провідними на ринках капіталу?
11. Хто є суб'єктами первинного та вторинного ринків?
12. Чим відрізняється організований ринок від неорганізованого?
13. Які основні функції виконує фінансовий ринок в економіці?
14. У чому полягає інвестиційна функція фінансового ринку?
15. У чому полягає відмінність у фінансуванні економічних процесів через грошово-кредитний ринок і ринок цінних паперів?
16. Чому розв'язання проблем стимулювання виноситься ключовим завданням в економічних колах?
17. Чим відрізняється фінансовий інструмент від активу?
18. Як можна класифікувати фінансові інструменти за міжнародними стандартами і вітчизняною нормативно-правовою базою?
19. У чому полягає економічна та правова природа цінного паперу?
20. Якими є основні класифікаційні ознаки цінних паперів?

Рекомендована література:

Основна [8,19,20, 24,25,36, 40,41,42].

Допоміжна [48,49,50,55].

Інформаційні ресурси Інтернет [87-94].

Міжнародні видання [64,67,70,75].

ТЕМА 2. РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

План семінарського заняття:

1. Сутність регулювання фінансового ринку: принципи, напрями, рівні та форми регулювання

2. Державне регулювання фінансового ринку України: сутність, сфери та важелі регулювання
3. Внутрішнє регулювання фінансового ринку. Роль саморегулюючих організацій на фінансовому ринку
4. Стратегічні пріоритети регулювання фінансового ринку

Питання для самоконтролю:

1. У чому полягає об'єктивна необхідність регулювання фінансового ринку?
2. Як можна охарактеризувати сутність фінансового ринку як об'єкту регулювання?
3. Що можна віднести до об'єктів регулювання на фінансовому ринку?
4. Які основні моделі регулювання фінансового ринку існують у сучасних умовах?
5. Які види регулювання виділяються на фінансовому ринку?
6. Які рівні регулювання чинять найсуттєвіший вплив на функціонування фінансового ринку?
7. Яка модель регулювання фінансового ринку існує в Україні? Які її позитивні та негативні риси?
8. У чому полягає мегарегулювання фінансового ринку? Яка роль у цьому мегарегулятора?
9. Як процеси глобалізації впливають на регулювання національних фінансових ринків?
10. У чому полягає сутність державного регулювання фінансового ринку?
11. Якими є основні стратегії та механізми державного регулювання фінансового ринку?
12. Як можна охарактеризувати стратегію державного регулювання фінансового ринку в Україні?
13. Що означає нагляд на фінансовому ринку? Якими є основні підвалини макро- і мікропруденційного нагляду?
14. Які державні інститути здійснюють регулювання фінансового ринку в Україні? У чому їх специфіка?
15. У чому полягає сутність процесу саморегулювання на фінансовому ринку?
16. Які СРО офіційно та неофіційно працюють на фінансовому ринку України.
17. У чому полягають основні повноваження ОПУ та СРО?
18. Чим відрізняється діяльність ОПУ від СРО?
19. У чому полягає необхідність розкриття інформації на фінансовому ринку?
20. Які основні вимоги до оприлюднення інформації висуваються до учасників фінансового ринку в Україні?

Рекомендована література:

- Основна [3,4,7,11, 12,16,19,21, 24,25, 36].
 Допоміжна [43,47, 54,55,59].
 Інформаційні ресурси Інтернет [87-94].
 Міжнародні видання [65,69,70,71].

ТЕМА 3. СУБ'ЄКТИ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

План семінарського заняття:

1. Суб'єкти фінансового ринку та їх класифікація
2. Держава як суб'єкт фінансового ринку
3. Домогосподарства на фінансовому ринку
4. Місце суб'єктів господарювання на фінансовому ринку
5. Поняття фінансового посередництва та фінансових посередників, їх місце на фінансовому ринку
6. Сутність фінансових посередників та їх функції
7. Функції фінансового посередництва
8. Класифікація фінансових посередників
9. Банківські установи на фінансовому ринку

10. Класифікація банків
11. Банківські об'єднання
12. Небанківські кредитні інститути
13. Роль страхових компаній на фінансовому ринку
14. Інститути спільного інвестування та їх типи
15. Особливості діяльності лізингових компаній. Схема лізингового процесу
16. Факторингові послуги
17. Діяльність кредитних спілок
18. Недержавні пенсійні фонди
19. Допоміжні фінансові установи (інфраструктурні учасники фінансового ринку)

Питання для самоконтролю:

1. Що включає у себе сектор фінансових корпорацій?
2. На які підсектори поділяються фінансові посередники?
3. Які допоміжні фінансові корпорації працюють на ринку цінних паперів?
4. У чому полягає діяльність допоміжних фінансових корпорацій у сфері страхування та недержавного пенсійного забезпечення?
5. У чому полягає зміст фінансового посередництва?
6. Що входить до статистичної класифікації фінансової та страхової діяльності?
7. Із чого складається банківська система України?
8. Наведіть принципи діяльності кредитних спілок.
10. Що є предметом безпосередньої діяльності страховика?
11. Чим відрізняється учасник пенсійного фонду від вкладника?
12. Яким вимогам має відповідати диверсифікований інвестиційний фонд?
13. Що означає адміністрування фінансових активів для придбання товарів у групі?
14. Перерахуйте види професійної діяльності на ринку цінних паперів в Україні
15. Хто є учасником депозитарної системи України?
16. Які інформаційні агентства поширені у світі та Україні?
17. Чим відрізняється асоційована компанія від дочірньої?
18. У чому полягає специфіка небанківської моделі фінансового ринку?
19. Якими є основні ознаки банківської моделі фінансового ринку?
20. Назвіть основні підвалини комплементарної моделі фінансового ринку
21. Як впливають демографічні чинники на формування сучасної моделі фінансового ринку?

Рекомендована література:

- Основна [2,4,5,17,18,20, 21,24,36,40].
 Допоміжна [44,46,50,51,52].
 Інформаційні ресурси Інтернет [87-94].
 Міжнародні видання [67,68,80,84,86].

ТЕМА 4. РИЗИК І ЦІНА КАПІТАЛУ

План семінарського заняття:

1. Ціноутворення на фінансовому ринку
2. Майбутня та поточна вартість фінансових інструментів
3. Зміна вартості грошей в часі. Прості та складні відсотки
4. Види та структура процентних ставок
5. Механізм оцінювання фінансових активів
6. Фінансові ризики
7. Розвиток теорій ризику

Питання для самоконтролю:

1. Що таке класичний і маркетинговий підхід до формування ціни?
2. В чому полягає особливість гіпотези ефективних ринків?
3. Охарактеризуйте класичні теорії ціноутворення, за допомогою яких можна пояснити походження цін на фінансові інструменти
4. Чим пояснюється спекулятивність і хибність у походженні цін фінансового ринку?
5. В якому аспекті слід застосовувати теорії фінансового ринку до походження цін на фінансовому ринку?
6. Назвіть учасників ціноутворення на фінансовому ринку
7. Для чого необхідне регулювання цін на фінансовому?
8. Роль інституційних учасників у забезпеченні рівноваги на фінансовому ринку
9. Що являє собою ризик на фінансовому ринку?
10. Які види та типи ризиків існують на фінансовому ринку?
11. Чим відрізняється систематичний ризик від несистематичного?
12. Які основні ризики притаманні сучасному фінансовому ринку в Україні?
13. Які способи боротьби з ризиками відносять до внутрішніх, а які до зовнішніх? У чому їх різниця?
14. Чому для фінансового інституту важливу роль відіграє управління надлишком (активами і пасивами)?
15. Яких інвестиційних цілей прагнуть досягти інституційні інвестори загалом і кожний з цих груп інститутів зокрема?
16. Чим відрізняється інвестиційна політика від інвестиційної стратегії?
17. Що розуміють під активною портфельною стратегією? Які фактори є визначальними у виборі активної чи пасивної портфельної стратегії?
18. Що являє собою портфель фінансових інструментів?

Рекомендована література:

Основна [1,2,4,5,7,18,19,20,25,28,36,38,40,41].

Допоміжна [46,50,53,60,62].

Інформаційні ресурси Інтернет [87-94].

Міжнародні видання [66,67,69].

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 СТРУКТУРА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

ТЕМА 5. РИНОК ПАЙОВИХ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

План семінарського заняття:

1. Загальна характеристика ринку пайових цінних паперів
2. Сутність та види акцій. Особливості випуску та розміщення
3. Акції корпоративних інвестиційних фондів
4. Інвестиційні сертифікати: сутність, особливості емісії та обігу
5. Сертифікати ФОН
6. Інвестиційні якості пайових цінних паперів
7. Визначення курсової вартості
8. Визначення доходності пайових цінних паперів

Перелік типових завдань до теми:

Задача 1

Інвестор придбав акцію, яку планує тримати довготривалий час. На перші чотири роки ним складений прогноз отримання дивідендів, згідно з яким у перший рік сума дивідендів складе 220 грн., а наступні роки буде щорічно зростати на 25 грн. Норма доходності даного типу складає 16% на рік.

Визначити поточну ринкову вартість акції

Розв'язок:

$$P_0 = \sum_{t=1}^{\infty} \frac{DIV_t}{(1+r)^t}$$

$$P_0 = \frac{220}{(1+0,16)} + \frac{245}{(1+0,16)^2} + \frac{270}{(1+0,16)^3} + \frac{295}{(1+0,16)^4} = 707,64 \text{ грн}$$

Відповідь: поточна ринкова вартість акції дорівнює 707,64 грн

Задача 2

Інвестор може придбати акції товариства «Соната» за 220 грн, очікуючи дивіденди 20 грн. в перший рік і 40 грн. через два роки. Через два роки він хотів би продати акції за ціною 235 грн. Інвестор припускає необхідну норму дохідності — 25%.

Чи доцільно інвесторові купувати акції товариства?

Розв'язок:

$$P_0 = \sum_{t=1}^N \frac{DIV_t}{(1+r)^t} + \frac{P_N}{(1+r)^N}$$

$$P_0 = \frac{20}{(1+0,25)} + \frac{40}{(1+0,25)^2} + \frac{235}{(1+0,25)^2} = 192 \text{ грн}$$

Відповідь: оскільки через два роки вартість акції буде меншою від ціни її придбання в поточному періоді (192 грн < 220 грн), то дану акцію купувати недоцільно

Задача 3

Корпорація «Signet» сплачує поточні дивіденди за акцію в розмірі 25 грн. Очікується щорічне зростання дивідендів на 6%.

Якою буде ціна акції, якщо ставка дисконтування складе 12%?

Розв'язок:

$$P_0 = \frac{DIV_0 \times (1+g)}{(r-g)}$$

$$P_0 = \frac{25 \times (1+0,06)}{(0,12-0,06)} = 441,67 \text{ грн}$$

Відповідь: ціна акції корпорації «Signet» становитиме 441,67 грн.

Задача 4

Депозитний сертифікат номіналом 1 млн. грн., строком обігу 9 місяців і нарахуванням відсотків по ставці 18% річних, був прийнятий банком на облік за 2 місяці до погашення.

Визначити суму, виплачену пред'явнику векселя, і суму дисконту банку, якщо банк використовував: а) облікову ставку 14%; б) ставку позичкового відсотку 14%.

Розв'язок:

1. Знаходимо суму погашення грошового зобов'язання:

$$FV = PV \times \left(1 + \frac{d}{K} \times i\right)$$

$$FV = 1000000 \times \left(1 + \frac{9}{12} \times 0,18\right) = 1135000 \text{ грн}$$

2. Знаходимо суму отриману пред'явником:

$$PV = FV \times (1 - nd)$$

$$PV = 1135000 \times \left(1 - \frac{2}{12} \times 0,14\right) = 1108516,67 \text{ грн}$$

3. Знаходимо суму дисконту банку:

$$D = FV - PV$$

$$D = 1135000 - 1108516,67 = 26483,33 \text{ грн}$$

4. Знаходимо суму отриману пред'явником:

$$P = \frac{S}{1+ni}$$

$$PV = 1135000 \times \left(1 + \frac{2}{12} \times 0,14\right) = 1109120,52 \text{ грн}$$

5. Знаходимо суму дисконту банку:

$$D = FV - PV$$

$$D = 1135000 - 1109120,52 = 25879,48 \text{ грн}$$

Задача 5

Депозитний сертифікат номіналом 2 млн. грн. з нарахуванням відсотків по ставці 19% річних і строком обігу 8 місяців був придбаний за 3 місяці до погашення і проданий через 2 місяці. Значення облікових ставок в моменти купівлі та продажу склали 15 та 12 відсотків відповідно.

Визначити дохідність операції купівлі-продажу грошового зобов'язання. Розв'язати даний приклад також, для випадку визначення цін купівлі та продажу на основі ставки позичкового відсотку.

Розв'язок:

1. Знаходимо суму погашення грошового зобов'язання:

$$FV = PV \times \left(1 + \frac{d}{K} \times i\right)$$

$$FV = 2000000 \times \left(1 + \frac{8}{12} \times 0,19\right) = 2253333,33 \text{ грн.}$$

2. Знаходимо суму купівлі-продажу:

$$PV = FV \times (1 - nd)$$

$$PV_k = 2253333,33 \times \left(1 - \frac{3}{12} \times 0,15\right) = 2168833,33 \text{ грн.}$$

$$PV_n = 2253333,33 \times \left(1 - \frac{1}{12} \times 0,12\right) = 2230800 \text{ грн.}$$

3. Знаходимо прибутковість операції купівлі-продажу:

$$W = PV_n - PV_k$$

$$W = 2230800 - 2168833,33 = 61966,67 \text{ грн.}$$

$$i_e = \frac{W}{P_k \times \frac{\partial}{K}}$$

$$i_e = \frac{61966,67}{2168833,33 \times \frac{2}{12}} = 0,1714$$

4.

$$P = \frac{S}{1 + ni}$$

$$PV_k = 2253333,33 \times \left(1 + \frac{3}{12} \times 0,15\right) = 2171887,55 \text{ грн.}$$

$$PV_n = 2253333,33 \times \left(1 + \frac{1}{12} \times 0,12\right) = 2275866,66 \text{ грн.}$$

5.

$$W = PV_n - PV_k$$

$$W = 2275866,66 - 2171887,55 = 103979,12 \text{ грн.}$$

$$i = \frac{W}{P_k \times \frac{\partial}{K}}$$

$$i = \frac{103979,12}{2171887,55 \times \frac{2}{12}} = 0,2873$$

Задача 6

Акції номіналом 100 грн. продавалися на початку року за курсовою вартістю 40 грн. Дивіденд за рік був оголошений у розмірі 12 % річних.

Визначити реальну прибутковість за рівнем дивідендів акцій, куплених на початку року

Розв'язок:

1. Сума дивіденду на акцію за рік складе:

$$DIV = N \times \%DIV$$

$$DIV = 100 \times 0,12 = 12 \text{ грн.}$$

2. Прибутковість за рівнем дивіденду за формулою буде:

$$i_e = \frac{DIV}{PV_k} \times 100\%$$

$$i_e = \frac{12}{40} \times 100\% = 30\%$$

Відповідь: реальна прибутковість за рівнем дивідендів акцій, куплених на початку року становить 30%

Задача 7

Акції номіналом 10 грн. були куплені за ціною 11 грн. за півроку до виплати дивіденду. Дивіденд за акціями за рік був проголошений у розмірі 12 % річних. Після оголошення про виплату дивідендів курс акцій склав 14 грн.

Визначити поточну прибутковість акцій у вигляді ефективної ставки відсотків.

Розв'язок:

1. Розмір річного дивіденду за акцією буде рівний:

$$DIV = N \times \%DIV$$

$$DIV = 10 \times 0,12 \times 1 = 1,2 \text{ грн.}$$

2. Поточна прибутковість акції за термін з моменту її покупки визначається сумою річного дивіденду і можливим прибутком від продажу акції:

$$i_e = \frac{W}{PV_k \times n} \times 100\%$$

$$i_e = \frac{(1,2 + 14 - 11)}{11 \times 0,5} \times 100\% = 76\%$$

Відповідь: поточна прибутковість акцій у вигляді ефективної ставки відсотків становить 76%

Задача 8

Акціонерне товариство випустило 1 тисячу привілейованих акцій номіналом 10 грн. Мінімальний річний прибуток при емісії акцій було оголошено рівним 25 % від їх номіналу.

Визначити мінімальну суму, яку товариство повинно виплатити кожного року у вигляді дивідендів за привілейованими акціями.

Розв'язок:

1. Дивіденд на одну акцію становитиме:

$$DIV = N \times \%DIV$$

$$DIV_1 = 10 \times 0,25 = 2,5 \text{ грн.}$$

2. Дивіденди за всіма випущеними привілейованими акціями буде дорівнювати:

$$DIV = 1000 \times 2,5 = 2500 \text{ грн.}$$

Відповідь: товариство повинно виплатити кожного року за привілейованими акціями 2500 грн. дивідендів

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть основні види пайових цінних паперів, дайте їх коротку характеристику
2. Які нормативно-правові акти визначають механізми випуску, розміщення та обігу акцій?
3. Яким законодавством регулюється випуск, розміщення, обіг та викуп сертифікатів операцій з нерухомістю?
4. Розкрийте сутність акцій та наведіть їх класифікацію
5. Зробіть порівняльний аналіз простих та привілейованих акцій
6. Що таке публічне та приватне розміщення акцій, та в чому їх відмінності одне від одного?
7. Які етапи передбачає відкрите (публічне) розміщення акцій?
8. Перелічіть права та обов'язки власників акцій

9. Перелічіть види привілейованих акцій та охарактеризуйте їх
10. З огляду на фіксований характер виплат за привілейованими акціями та відсутність заздалегідь визначеного терміну їх погашення на який з боргових цінних паперів вони схожі?
11. Які цінні папери емітують інститути спільного інвестування?
12. Що представляє собою інвестиційний сертифікат? Хто є його емітентом?
13. Опишіть механізми емісії, розміщення, обігу та викупу сертифікатів фондів операцій з нерухомістю
14. Дайте загальну характеристику методам оцінки вартості акцій на основі дисконтування дивідендів
15. Як диференціюється оцінка вартості акцій залежно від очікуваних у майбутньому темпів приросту дивідендів?
16. У чому полягає сутність моделі оцінки вартості акцій Майрона Дж. Гордона?
17. На основі яких показників оцінюється дохідність акцій?
18. Модель оцінки поточної ринкової вартості акцій за умови їх використання протягом невизначеного тривалого періоду часу полягає в наступному
19. Яка з моделей оцінки поточної ринкової вартості акцій передбачає, що інвестор планує через певний час продати акцію?
20. Перерахуйте наслідки та обмеження використання моделі дисконтування дивідендів з постійним темпом приросту

Рекомендована література:

Основна [1,5,6,7,9,10,11, 17,21, 28,29, 32,33,34,35,37,39].

Допоміжна [46,51, 52,53].

Інформаційні ресурси Інтернет [87-94].

Міжнародні видання [67,70,71,72].

ТЕМА 6. РИНОК БОРГОВИХ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

План семінарського заняття:

1. Загальна характеристика та види боргових цінних паперів
2. Інвестиційні якості боргових цінних паперів
3. Рейтингове оцінювання боргових цінних паперів
4. Визначення курсової вартості та дохідності боргових цінних паперів
5. Операції з ощадними (депозитними) сертифікатами, казначейськими зобов'язаннями і векселями

Перелік типових завдань до теми:

Задача 1

Оцінити вартість трирічної облігації номіналом 1000 грн. з купонною ставкою 8 % річних, якщо купонні виплати здійснюються один раз на рік, за ставкою дисконтування 10 % річних.

Розв'язок:

$$I = N \times \%I$$

$$I = 1000 \times 0,08 = 80 \text{ грн.}$$

$$P_0 = \sum_{t=1}^n \frac{I}{(1+r)^t} + \frac{N}{(1+r)^n}$$

$$P_0 = \frac{80}{(1+0,1)^1} + \frac{80}{(1+0,1)^2} + \frac{80}{(1+0,1)^3} + \frac{1000}{(1+0,1)^3} = 950,88 \text{ грн.}$$

Відповідь: вартість трирічної облигації становить 950,88 грн

Задача 2

На ринку пропонується облигація номіналом 200 грн., купонною ставкою 18% річних і строком погашення через 4 роки. Ринкова дохідність фінансових інструментів такого класу становить 12%. Процент по облигації сплачується тричі на рік. Необхідно розрахувати поточну ринкову вартість облигації.

Розв'язок:

$$P_0 = \sum_{t=1}^{n \times m} \frac{\frac{I}{m}}{\left(1 + \frac{r}{m}\right)^t} + \frac{N}{\left(1 + \frac{r}{m}\right)^{n \times m}}$$

$$P_0 = \sum_{t=1}^{4 \times 3} \frac{\frac{36}{3}}{\left(1 + \frac{0,12}{3}\right)^t} + \frac{200}{\left(1 + \frac{0,12}{3}\right)^{4 \times 3}} = 237,54 \text{ грн.}$$

Відповідь: поточна ринкова вартість облигації складає 237,54 грн.

Задача 3

Облигація підприємства номіналом 128 грн.. Погашення облигації і виплату відсотків передбачено через 3 роки. Ставка відсотку (купон) складає 22% річних, норма поточної дохідності за облигаціями такого типу складає 14%.

Необхідно визначити поточну вартість облигації.

Розв'язок:

$$P_0 = \frac{N + I_k}{(1 + r)^n}$$

$$P_0 = \frac{128 + (128 \times 0,22 \times 3)}{(1 + 0,14)^3} = 143,42 \text{ грн}$$

Відповідь: поточна вартість облигації склала 143,42 грн.

Задача 4

Вексель обліковується в банку за 132 дні до терміну його погашення. Місячний рівень інфляції складає 2%.

Визначити облікову ставку, що забезпечує реальну дохідність операцій обліку, що відповідає реальній дохідності кредитних операцій 18% річних.

Розв'язок:

$N=132$ дні

$a = 0,02$

$i = 0,18$

1. Знаходимо річний темп інфляції ($132 =$ чотири цілі місяці та 12 днів для розрахунку):

$$I = (1 + \alpha)^n \times (1 + n \times d)$$

$$I = (1 + 0,02)^4 \times \left(1 + \frac{12}{30} \times 0,02\right) = 1,09$$

2. Визначаємо відсоток з урахуванням інфляції:

$$i_\alpha = \frac{(1 + n \times i) \times I - 1}{n}$$

$$i_{\alpha} = \frac{\left(1 + \frac{132}{360} \times 0,18\right) \times 1,09 - 1}{\frac{132}{360}} = 1,3356$$

3. Визначаємо облікову ставку, що відповідає реальній доходності:

$$d = \frac{i \times \alpha}{1 + n_y}$$

$$d = \frac{1,3356}{1 + \frac{132}{360} \times 1,3356} = 0,895 \text{ або } 89\%$$

Відповідь: облікова ставка 89%

Задача 5

Державні короткострокові облігації номіналом 500 грн. і терміном обертання 180 днів продаються по курсу 97.

Визначити суму прибутку від покупки 25 облігацій і прибутковість фінансової операції для розрахункової кількості днів у році, рівної 360.

Розв'язок:

1. Знайдемо прибуток від покупки 25 облігацій за формулою:

$$W = \frac{(N_0 \times N \times (100 - K_0))}{100}$$

$$W = \frac{(500 \times 25 \times (100 - 97))}{100} = 375 \text{ грн.}$$

2. Розрахуємо прибутковість фінансової операції за формулою:

$$i_{\text{еф}} = \frac{100 - K_0}{K_0 \times t}$$

$$i_{\text{еф}} = \frac{100 - 97}{97 \times \frac{180}{360}} = 0,062 \text{ або } 6,2\%$$

Відповідь: сума прибутку від покупки 25 облігацій становить 375 грн., а прибутковість фінансової операції для розрахункової кількості днів у році, рівної 360 – 6,2%

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть основні види боргових цінних паперів, дайте їх коротку характеристику
2. Дайте характеристику казначейським зобов'язанням України
3. В чому полягає економічна сутність ощадного та депозитного сертифікату? Чи є між ними відмінності у вітчизняній практиці?
4. За якими ознаками класифікуються облігації?
5. Який з боргових цінних паперів вважається найменш ризиковим?
6. Зробіть порівняльний аналіз облігацій та акцій

7. Що таке публічне та приватне розміщення облігацій та в чому їх відмінності одне від одного?
8. Охарактеризуйте специфіку місцевих облігацій
9. Які моделі оцінки вартості облігацій можна виділити?
10. В узагальненому вигляді перерахуйте етапи процесу визначення кредитного рейтингу
11. Що являє собою рейтинг інвестиційного рівня та рейтинг спекулятивного рівня?
12. Перерахуйте національні рейтингові агентства, які включені до Державного реєстру уповноважених рейтингових агентств
13. Наведіть класифікацію кредитних рейтингів
14. В чому полягає сутність базової моделі оцінки поточної ринкової вартості облігації з періодичною виплатою відсотків?
15. Охарактеризуйте модель оцінки поточної ринкової вартості облігацій з виплатою всієї суми відсотків при її погашенні
16. Як обраховується вартість облігацій з нульовим купоном?
17. Що являє собою ставка купона?
18. Як можна розрахувати поточну дохідність відсоткової облігації?
19. Як можна визначити дохідність ощадного (депозитного) сертифіката?
20. Як розрахувати дохідність векселя?

Рекомендована література:

Основна [7,9,10,11, 17,21, 28,29, 32,33,34,35,37,39].

Допоміжна [42,45,52,53].

Інформаційні ресурси Інтернет [87-94].

Міжнародні видання [65,69,72,73,84,86].

ТЕМА 7. РИНОК ПОХІДНИХ ТА СТРУКТУРОВАНИХ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

План семінарського заняття:

1. Сутність похідних та структурованих цінних паперів
2. Інвестиційні якості похідних та структурованих цінних паперів
3. Визначення дохідності похідних та структурованих цінних паперів

Перелік типових завдань до теми:

Задача 1

Треjder придбав опціони put та call одного фінансового інструменту зі страйком \$100. Премія за опціоном put становить \$5, а за опціоном call - \$6.

Розрахуйте точки безбитковості цієї стратегії.

Розв'язок:

Витрати на формування стратегії: $\$5 + \$6 = \$11$

Точки безбитковості: $\$100 + \$11 = \$111$ та $\$100 - \$11 = \$89$

Задача 2

Хеджер придбав опціон put на акцію, яка є у його розпорядженні. Сплачена премія - \$5, а страйк - \$60.

Чи вигідним є виконання опціону, якщо на ринку спот ціна акції становить \$58? Розрахуйте фінансовий результат хеджера, якщо він придбав акцію за \$50.

Розв'язок:

Ціна на ринку є нижчою страйка, отже виконувати опціон вигідно.

Загальний фінансовий результат: $\$60 - \$50 - \$5 = \5

Задача 3

Значення індексу біржі становить \$1000, а гарантійне забезпечення по ф'ючерсу на індекс – 5%.

Яку максимальну кількість ф'ючерсів можна придбати на \$3000?

Розв'язок:

Гарантійне забезпечення на один ф'ючерс: $\$1000 \times 0,05 = \50

Максимальна кількість ф'ючерсів:

$$\frac{\$3000}{\$50} = 60 \text{ штук}$$

Питання для самоконтролю:

1. Що таке строкові угоди? Які вони бувають?
2. Які можливості для економічних агентів надає строковий ринок?
3. Які функції в економіці відіграє ринок деривативів?
4. Чим відрізняється хеджер від арбітражера?
5. Що представляє собою базовий актив похідного фінансового інструменту?
6. Відмінні та спільні риси форвардних і ф'ючерсних контрактів
7. Що таке страйкова ціна і внутрішня вартість деривативу?
8. Яку функцію на строковому ринку виконують спекулянти?
9. Що таке свопи і на які види вони поділяються?
10. У чому полягають особливості ф'ючерсних контрактів?
11. Що таке варіаційна маржа і як вона розраховується?
12. У чому специфіка індексних стратегій з ф'ючерсними контрактами?
13. Які еволюційні етапи пройшов ринок опціонів у світі і в Україні?
14. Як можна класифікувати опціонні контракти за базовим активом?
15. У чому відмінності опціону Call і опціону Put?

Рекомендована література:

Основна [1,5,6,7,9,10,11, 17,21, 28,29, 32,33,34,35,37].

Допоміжна [46,51,54,56,60].

Інформаційні ресурси Інтернет [87-94].

Міжнародні видання [68,74,75,79,80].

ТЕМА 8. ПЕРВИННИЙ ТА ВТОРИННИЙ РИНОК ЦІННИХ ПАПЕРІВ

План семінарського заняття:

1. Сутність первинного та вторинного ринку цінних паперів
2. Операції та суб'єкти первинного ринку
3. Поняття андеррайтингу як економічної категорії. Основні функції інвестиційних банків
4. Види андеррайтингу
5. Етапи андеррайтингу
6. Форми винагороди за послуги андеррайтерів
7. Сутність фондової біржі та її місце на ринку цінних паперів
8. Основи організації та роботи фондової біржі в Україні. Біржовий статут та правила біржі.

Біржовий комітет, члени біржі

9. Біржові операції та біржові угоди з цінними паперами
10. Види та характеристика біржових наказів
11. Методи формування біржового курсу
12. Біржові індекси та їх місце на фінансовому ринку

Питання для самоконтролю:

1. Розкрийте сутність первинного ринку цінних паперів
2. Які функції в структурі ринку цінних паперів виконує первинний ринок?
3. Що являють собою такі поняття як «емісія», «випуск цінних паперів» і «розміщення цінних паперів»? Як вони між собою співвідносяться?

4. Розкрийте основні функції первинного ринку цінних паперів
5. В чому полягає сутність публічного розміщення цінних паперів?
6. Охарактеризуйте етапи проведення публічного розміщення цінних паперів
7. Порівняйте переваги розміщення цінних паперів та отримання банківських кредитів
8. Як організовується приватне розміщення цінних паперів?
9. Які етапи включає процес приватного розміщення цінних паперів?
10. Що представляють собою організатори торгівлі?
11. Розкрийте сутність торговельних систем на ринку цінних паперів
12. Охарактеризуйте функції, які виконують організатори торгівлі та торговельні системи
13. Яких правил повинні дотримуватися члени фондової біржі?
14. Опишіть операційний механізм функціонування фондових бірж в Україні
15. Що таке біржове замовлення та які накази може дати клієнт брокеру?
16. За якими ознаками можна класифікувати фондові індекси?
17. Як розраховуються фондові індекси за методом середнього арифметичного зваженого і за методом середнього геометричного зваженого?
18. Дайте загальну характеристику фондовим індексам світу
19. Скільки фондових індексів та які включає в себе система індексів Доу-Джонса?
20. Охарактеризуйте основні фондові індекси України?

Рекомендована література:

Основна [6,7,9,10,11, 17,21, 28,29, 32,33,34,35,36, 37].

Допоміжна [46,51,52,55].

Інформаційні ресурси Інтернет [87-94].

Міжнародні видання [67,69,75,79,81,82].

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3 АНАЛІЗ ГРОШОВОГО ТА КРЕДИТНОГО РИНКУ

ТЕМА 9. ГРОШОВИЙ РИНОК

План семінарського заняття:

1. Сутність та особливості функціонування грошового ринку
2. Структура грошового ринку та його інструменти
3. Обліковий ринок і його особливості
4. Міжбанківський ринок та операції, що здійснюються на міжбанківському ринку
5. Валютний ринок
6. Розв'язання задач

Перелік типових завдань до теми:

Задача 1

Розрахувати 3-місячний форвардний курс для USD/CHF.

Курс спот долара до швейцарського франка:

$$\text{USD / CHF} = \begin{matrix} \text{bid} & & \text{offer} \\ \text{(курс покупця)} & & \text{(курс продавця)} \\ \mathbf{1,4995} & - & \mathbf{1,5005} \\ \text{(середній курс 1,5000)} \end{matrix}$$

3-місячні ставки по депозитах та кредитах у доларах і швейцарських франках:

	bid (за депозитами)	offer (за кредитами)	
USD	3,875	4,125	(середня ставка 4%)
CHF	5,875	6,125	(середня ставка 6%)

Розв'язок:

$$1. \text{ форвардні пункти bid} = \frac{\text{спот bid} \times (\% \text{ валюти bid} - \% \text{ бази offer}) \times \text{кіл-ть днів}}{360 \times 100 + (\% \text{ базової валюти offer} \times \text{кіл-ть днів})}$$

$$\text{форвардні пункти (bid)} = \frac{1,4995 \times (5,875 - 4,125) \times 90}{360 \times 100 + (4,125 \times 90)} = 0,0065$$

$$2. \text{ форвардні пункти offer} = \frac{\text{спот offer} \times (\% \text{ валюти offer} - \% \text{ бази bid}) \times \text{кіл-ть днів}}{360 \times 100 + (\% \text{ базової валюти bid} \times \text{кіл-ть днів})}$$

$$\text{форвардні пункти (offer)} = \frac{1,5005 \times (6,125 - 3,875) \times 90 \text{ днів}}{360 \times 100 + (3,875 \times 90)} = 0,0084$$

3. Котирування форвардних пунктів, наданих банківським дилером, буде наступним:
65 – 84

4. Для перерахунку форвардного курсу аутрайт складають форвардні пункти і котирування спот відповідно по сторонах bid спот і + bid форвард і offer спот і + offer форвард.

За правилом східців. Якщо форвардні пункти зліва на право зростають, то форвардні пункти додаються до спот-курсу, якщо ж вони зліва на право спадають, то навпаки – віднімаються.

	bid	offer
USD/ CHF курс спот	1,4995	1,5005
+ 3-х міс. форвард, пункти	0,0065	0,0084
<hr/>	<hr/>	<hr/>
3-х міс. курс аутрайт	1,5060	1,5089

Задача 2

Необхідно розрахувати двостороннє котування 3-місячного курсу аутрайт фунта стерлінгів до швейцарського франку (GBP/CHF 3 month outright), якщо відомо: спот курс GBP/USD 1. 5725/35, 3-міс. форвардні пункти GBP/USD 112-105; спот курс USD/CHF 1. 4995/05, 3-міс. форвардні пункти USD/CHF 65 -84

Розв'язок:

Для розрахунку форвардних кросів-курсів застосовуються ті ж правила, що і для розрахунку кросів-курсів спот, тобто необхідно перемножити або розділити доларові форвардні курси валют.

Оскільки курс фунта стерлінга до долара GBP/USD являє собою непряме котування, а курс долара до швейцарського франка USD/ CHF пряме, то шуканий форвардний крос-курс повинний бути отриманий перемноженням цих курсів (однаковий спосіб котирування курсів – ділення; різний – множення).

	Bid	Offer
1. Спот курс GBP/USD	1.5725	1.5735
3-міс. форвардні пункти	- 0,0112	- 105
<hr/>		
3-міс. курс аутрайт	1. 5613	1. 5630
2. Спот курс USD/CHF	1.4995	1.5005
3-міс. форвардні пункти	65	84
<hr/>		
3-міс. курс аутрайт	1. 5060	1. 5089

Крос-курс 3-міс. аутрайт:

GBP/CHF 3 mth bid = GBP/USD bid x USD/ CHF bid = 1.5613 × 1.5060 = 2.3513

GBP/ CHF 3 mth offer = GBP/USD offer x USD/ CHF offer = 1.5630 × 1.5089 = 2.3584

GBP/ CHF 3 mth outright = 2.3513 / 2.3584

3. Звідси можна обчислити і 3-місячні форвардні пункти кроса-курсу фунта стерлінгів до CHF. Для цього необхідно перемножити доларові слот курси для одержання кросів-курсів спот і відняти з них кроси-курси аутрайт. Кроси-курси фунта стерлінгів до CHF будуть складати:

GBP/ CHF spot bid = 1.5725 × 1.4995 = 2.3580

GBP/ CHF spot offer = 1.5735 × 1.5005 = 2.3610

	Bid	Offer
Аутрайт (outright)	2.3513	2.3584
Спот (spot)	2.3580	2.3610
<hr/>		
3 mth fwd points:	67	26

Питання для самоконтролю:

1. У чому полягає сутність грошового ринку?
2. Які критерії структуризації грошового ринку?
3. Як називаються інструменти, що використовуються на грошовому ринку? Назвіть ці інструменти.
4. Які інструменти ринку грошей? Чим відрізняють боргові інструменти від неборгових?
5. Які види кредиту ви можете назвати?
6. Які інструменти ринку капіталів?
7. На якому секторі грошового ринку діють фінансові посередники?
8. Як можна визначити сутність ринку золота?
9. Як можна охарактеризувати ринок золота та дорогоцінних металів у складі фінансового ринку?
10. Які причини обумовили перехід ролі грошового товару від товарів першої необхідності до предметів розкоші, звичайних металів, благородних металів?
11. Чому розвиток грошового товару не зупинився на золоті?
12. Які форми організації ринку дорогоцінних металів застосовують у сучасній світовій практиці?
13. Якими є основні класифікаційні ознаки ринку золота та дорогоцінних металів?
14. Які є основні види торгівлі банківськими металами?
15. Які країни мають найбільші золотовалютні резерви?
16. Як можна визначити сутність міжбанківського ринку?
17. Які види операцій здійснюються на міжбанківському ринку?
18. Яка основна функція міжбанківського ринку? Чому?

19. Хто є суб'єктами на міжбанківському ринку?
20. В чому полягає основна відмінність між форвардними і ф'ючерними операціями?

Рекомендована література:

- Основна [8,19,20, 24,25,36, 40,41,42].
 Допоміжна [48.49,50,55].
 Інформаційні ресурси Інтернет [87-94].
 Міжнародні видання [64,67,70,75].

ТЕМА 10. КРЕДИТНИЙ РИНОК

План семінарського заняття:

1. Сутність кредитного ринку та його функції
2. Суб'єкти кредитного ринку
3. Банківські установи на кредитному ринку
4. Кредитні спілки на кредитному ринку
5. Ломбарди на кредитному ринку
6. Визначення вартості кредитних ресурсів

Перелік типових завдань до теми:

Задача 1

Кредит в розмірі 1 млн. грн. було видано 2 березня з погашенням 11 грудня під 18% річних. Рік високосний.

Визначити суму погашення кредиту (величину нарощеної суми) для різних практик нарахування відсотків (англійська (точна), німецька (комерційна), французька (змішана)).

Розв'язок:

1. Знаходимо кількість днів у періоді нарахування для точної (англійської) практики нарахування:

$$a) \partial = (31-2) + 30 + 31 + 30 + 31 + 31 + 30 + 31 + 30 + 11 = 284$$

$$b) \partial = 346 - 62 = 284 - \text{для порядкових номерів днів в році}$$

2. Нарощена сума для точної (англійської) практики нарахування відсотків:

$$FV = PV \times \frac{\partial}{K} \times i$$

$$FV = 1000000 \times \frac{284}{366} \times 0,18 = 1139672,13 \text{ грн.}$$

3. Знаходимо кількість днів у періоді нарахування для комерційної (німецької) практики нарахування:

$$\partial = (31 - 2) + 30 \times 8 + 11 = 280$$

1. Нарощена сума для комерційної (німецької) практики нарахування відсотків:

$$FV = PV \times \left(1 + \frac{\partial}{K} \times i\right)$$

$$FV = 1000000 \times \left(1 + \frac{280}{360} \times 0,18\right) = 1140000 \text{ грн.}$$

5. Нарощена сума для змішаної (французької) практики нарахування відсотків:

$$FV = PV \times \left(1 + \frac{\partial}{K} \times i\right)$$

$$FV = 1000000 \times \left(1 + \frac{284}{360} \times 0,18\right) = 1142000 \text{ грн.}$$

Задача 2

Кредит видається на півроку під просту облікову ставку 15% річних.

Розрахувати суму, яку отримає позичальник і суму дисконту банку, якщо необхідно повернути 2 млн. грн.

Розв'язок:

1. Знаходимо суму отриману позичальником:

$$PV = FV \times (1 - n \times d)$$

$$PV = 2000000 \times (1 - 0,5 \times 0,15) = 1850000 \text{ грн.}$$

2. Знаходимо суму дисконту банку:

$$D = FV - PV$$

$$D = 2000000 - 1850000 = 150000 \text{ грн.}$$

Задача 3

10000 грн. було надано в борг під 19% річних строком на 5 років.

Розрахувати суму погашення боргу:

1. по простій ставці позичкового відсотку;
2. по складній ставці позичкового відсотку;
3. по складній ставці позичкового відсотку з нарахуванням по півріччям;
4. по складній ставці позичкового відсотку з щомісячним нарахуванням.

Розв'язок:

1. по простій ставці позичкового відсотку:

$$FV = PV \times (1 + n \times i)$$

$$FV = 10000 \times (1 + 5 \times 0,19) = 19500 \text{ грн}$$

2. по складній ставці позичкового відсотку:

$$FV = PV \times (1 + i_c)^n$$

$$FV = 10000 \times (1 + 0,19)^5 = 23863,54 \text{ грн.}$$

3. по складній ставці позичкового відсотку з нарахуванням по півріччям:

$$FV = PV \times \left(1 + \frac{i_c}{m}\right)^{m \times n}$$

$$FV = 10000 \times \left(1 + \frac{0,19}{2}\right)^{2 \times 5} = 24782,28 \text{ грн.}$$

4. по складній ставці з щомісячним нарахуванням:

$$FV = PV \times \left(1 + \frac{i_c}{m}\right)^{m \times n}$$

$$FV = 10000 \times \left(1 + \frac{0,19}{12}\right)^{12 \times 5} = 25665,37 \text{ грн.}$$

Задача 4

4. Розрахувати суму, яку необхідно повернути за кредитом, якщо суму в 1 млн. грн. видано на 2 роки 8 місяців під відсоткову ставку 25% річних:

1. по простій ставці позичкового відсотку
2. по складній ставці позичкового відсотку з нарахуванням по роках;
3. по складній ставці позичкового відсотку з нарахуванням по півріччях;
4. по складній ставці позичкового відсотку з щоквартальним нарахуванням;
5. по складній ставці з щомісячним нарахуванням.

Розв'язок:

1. по простій ставці позичкового відсотку:

$$FV = PV \times (1 + n \times i)$$

$$FV = 1000000 \times (1 + 2 \frac{8}{12} \times 0,25) = 1666666,67 \text{ грн.}$$

2. по складній ставці позичкового відсотку з нарахуванням по роках:

$$FV = PV \times (1 + i_c)^n \times (1 + n \times i_c)$$

$$FV = 1000000 \times (1 + 0,25)^2 \times (1 + \frac{8}{12} \times 0,25) = 1822916,67 \text{ грн.}$$

3. по складній ставці позичкового відсотку з нарахуванням по півріччях:

$$FV = PV \times (1 + \frac{i_c}{m})^{m \times n} \times (1 + l \times \frac{i_c}{m})$$

$$FV = 1000000 \times (1 + \frac{0,25}{2})^{(2 \times 2 + 1)} \times (1 + \frac{2}{6} \times \frac{0,25}{2}) = 1877117,16 \text{ грн.}$$

4. по складній ставці позичкового відсотку з щоквартальним нарахуванням

$$FV = PV \times (1 + \frac{i_c}{m})^{m \times n} \times (1 + l \times \frac{i_c}{m})$$

$$FV = 1000000 \times (1 + \frac{0,25}{4})^{(2 \times 4 + 2)} \times (1 + \frac{2}{3} \times \frac{0,25}{4}) = 1909933,10 \text{ грн.}$$

5. по складній ставці з щомісячним нарахуванням

$$FV = 1000000 \times (1 + \frac{0,25}{12})^{(2 \times 12 + 8)} = 1934438,67 \text{ грн.}$$

Задача 5

Фірма здійснила депозитний вклад у банк на суму 25000 грн. терміном на 5 років. Відсоткова ставка по депозиту визначається:

- для першого року в розмірі 18% річних;
 - для другого року передбачена надбавка до відсоткової ставки в розмірі 1,3%;
 - для наступних років надбавка до відсоткової ставки першого року в розмірі 1%.
- Визначити нарощену суму, яка підлягає поверненню банком.

Розв'язок:

$$FV = PV \times (1 + i_1)^{n_1} \times (1 + i_2)^{n_2} \times \dots \times (1 + i_k)^{n_k}$$

$$FV = 25000 \times (1 + 0,18) \times (1 + 0,193) \times (1 + 0,19)^3 = 59477 \text{ грн.}$$

Відповідь: сума, яка підлягає поверненню банком становить 59477 грн., із якої 34477 грн. – нараховані відсотки

Задача 6

Знайти найвигідніший варіант вкладання коштів, якщо строк вкладу 2 роки:

1. під просту ставку позичкового відсотку 21% річних;
2. під просту облікову ставку 13% річних;
3. під складну ставку позичкового відсотку 20% річних;
4. під складну ставку позичкового відсотку з щоквартальним нарахуванням 19% річних;
5. під складну ставку позичкового відсотку з щомісячним нарахуванням 17% річних.

Розв'язок:

1. Одну із ставок беремо за еквівалент, а інші ставки перетворюємо за допомогою формул. Проста ставка позичкового відсотку буде еквівалентом $i = 0,21$

2. Просту облікову ставку перетворюємо у просту ставку позичкового відсотку за формулою:

$$i = \frac{d}{1 - n \times d}$$

$$i = \frac{0,13}{1 - 2 \times 0,13} = 0,1757$$

3. Під складну ставку позичкового відсотку 20% річних:

$$i = \frac{(1 + i_c)^n - 1}{n}$$

$$i = \frac{(1 + 0,2)^2 - 1}{2} = 0,22$$

4. Під складну ставку позичкового відсотку з щоквартальним нарахуванням 19% річних:

$$i = \frac{(1 + \frac{j}{m})^{m \times n} - 1}{n}$$

$$i = \frac{(1 + \frac{0,19}{4})^{2 \times 4} - 1}{2} = 0,2248$$

5. Під складну ставку позичкового відсотку з щомісячним нарахуванням 17% річних:

$$i = \frac{(1 + \frac{j}{m})^{m \times n} - 1}{n}$$

$$i = \frac{(1 + \frac{0,17}{12})^{2 \times 12} - 1}{2} = 0,2008$$

Питання для самоконтролю:

1. Охарактеризуйте сутність кредиту як економічної категорії
2. Назвіть види банківських кредитів та критерії їх класифікації
3. Які засади формування кредитної політики?
4. Назвіть джерела формування кредитних ресурсів банку та дайте їх характеристику
5. На які цілі банкам забороняється надавати кредити?
6. Які види застави можуть виступати в якості забезпечення за кредитом?
7. Що таке гарантія і які види гарантії використовуються банками в якості забезпечення за кредитами?
8. Охарактеризуйте фактори, які впливають на встановлення відсоткової ставки за кредитом

9. Назвіть методи ціноутворення за кредитами
10. Яким чином здійснюється розрахунок суми відсотків за кредитом?
11. Назвіть основні етапи кредитного процесу
12. Які документи подаються позичальником-юридичною особою для отримання кредиту в банку?
13. У чому полягає сутність фінансового моніторингу кредитних операцій банку?
14. Назвіть мету та основні напрями кредитного моніторингу
15. Сутність і мета оцінки кредитоспроможності позичальника
16. Які фактори впливають на вибір системи показників оцінки кредитоспроможності позичальника?
17. Які переваги мають рейтингові методики оцінки кредитоспроможності позичальника?
18. Які фінансові показники використовуються для оцінки фінансового стану позичальника – юридичної особи?
19. Назвіть особливості оцінки кредитоспроможності позичальника – фізичної особи
20. Сутність і перспективи використання кредитного скорингу для оцінки кредитоспроможності позичальника – фізичної особи

Рекомендована література:

- Основна [1,2,4,24, 31, 36,40,41].
 Допоміжна [43,54,55,57].
 Інформаційні ресурси Інтернет [87-94].
 Міжнародні видання [70,76,77,80,84].

ТЕМА 11. ФУНДАМЕНТАЛЬНИЙ І ТЕХНІЧНИЙ АНАЛІЗ

План семінарського заняття:

1. Сутність та види аналізу фінансового ринку
2. Процес проведення фундаментального аналізу фінансових ринків
3. Технічний аналіз фінансових ринків
4. Графічні картини технічного аналізу

Питання для самоконтролю:

1. За якими основними принципами будуються інвестиційні портфелі?
2. Чим відрізняється традиційний підхід до формування портфеля від сучасної портфельної теорії?
3. Які цілі переслідує інвестор при формуванні портфеля?
4. Чому традиційний підхід передбачає вкладення коштів у добре відомі компанії?
5. Що послужило причиною виникнення сучасної портфельної теорії?
6. Назвіть основні відмінності традиційного підходу до управління фінансовими інструментами і сучасної портфельної теорії. Які ознаки має ефективний і досконалий ринки? Чи існують вони на сучасних ринках капіталів?
7. Сутність та способи реалізації фундаментального аналізу
8. Перелічіть та охарактеризуйте види фундаментального аналізу
9. Технічний аналіз як спосіб оцінки тенденцій на фінансовому ринку

Рекомендована література:

- Основна [1,2,4,24, 31, 36,40,41].
 Допоміжна [43,54,55,57].
 Інформаційні ресурси Інтернет [87-94].
 Міжнародні видання [70,76,77,80,84].

4. ТЕМАТИКА ЗАВДАНЬ ДЛЯ ПОГЛИБЛЕНОГО ВИВЧЕННЯ КУРСУ

1. Еволюція економічної думки, щодо ролі фінансового ринку в економіці
2. Генезис фінансового ринку в Україні
3. Структура та інфраструктура фінансового ринку в Україні
4. Опрацювання основних положень Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг»
5. Діяльність інститутів державного регулювання у окремих секторах фінансового ринку України
6. Міжнародні інструменти регулювання фінансового ринку
7. Стратегія розвитку фінансового ринку до 2025 р.
8. Особливі інституційні учасники фінансового ринку (холдингові, трастові об'єднання тощо)
9. Інформаційно-телекомунікаційні інститути як учасники фінансового ринку
10. Ануїтет: поняття, особливості, механізм розрахунку
11. Методика оцінки ризиків, що застосовується в українських банківських інститутах
12. Операції IPO в Україні
13. Основні операції з пайовими цінними паперами
14. Агенції з оцінки курсової вартості пайових та боргових цінних паперів
15. Особливості біржового обертання похідних та структурованих цінних паперів
16. Міжнародні тенденції розвитку похідних та структурованих цінних паперів
17. Особливості і роль індексів українського фондового ринку
18. Історія розвитку фондових бірж в Україні та світі.
19. Особливості функціонування українського міжбанківського ринку
20. Особливості державного регулювання грошового ринку в Україні
21. Напрями розвитку валютного ринку в Україні
22. Система небанківських кредитних установ в Україні
23. Діяльність ломбардів як особливих кредитних установ
24. Державні інститути, що здійснюють фундаментальний аналіз фінансового ринку
25. Місце та роль приватних компаній у системі технічного аналізу фінансового ринку в Україні

5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Господарський кодекс України від 16.01.03 р. № 436-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=436-15>.
2. Класифікація видів економічної діяльності (ДК 009:2010): Наказ Держспоживстандарту України: від 11.10.10 р. № 457. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=vb457609-10>.
3. Класифікація інституційних секторів економіки України: Наказ Держкомстату України: від 18.04.05 р. № 96. URL: <http://www.kapitalizator.com/natsionalni-derzhavni-statystychni-klasyfikatsiyi-klasyfikatory>.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти» від 30.11.2001 № 559. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2374-14>.
5. Положення про функціонування фондових бірж: Рішення НКЦПФР №1688 від 22.11.2012р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1188-13>
6. Про акціонерні товариства Закон України від 17.09.2008 № 514-VI. URL: zakon1.rada.gov.ua
7. Про депозитарну систему України: Закон України від 06.07.2012 № 5178-VI (зі змінами та доповненнями) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5178-17>.
8. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні: Закон України від 30.10.1996., № 448-96 ВР (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80>.
9. Про затвердження Положення про порядок здійснення емісії облігацій підприємств, облігацій міжнародних фінансових організацій та їх обігу: Рішення НКЦПФР від 27.12.2013 № 2998. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0171-14>.
10. Про затвердження Положення Про функціонування фондових бірж: Рішення НКЦПФР: від 22.11.2012 № 1688. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z2082-12>.
11. Про затвердження Правил розгляду справ про порушення вимог законодавства на ринку цінних паперів та застосування санкцій: Рішення НКЦПФР від 16.10.2012 № 1470. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1855-12>.
12. Про інститути спільного інвестування [Електронний ресурс]: Закон України від 05.07.2012 № 5080-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5080-17>
13. Про іпотеку: Закон України від 05.06.2003 № 898-IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/898-15>.
14. Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати: Закон України від 19.06.2003 № 979-IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/979-15>.
15. Про порядок реєстрації проспекту емісії та випуску акцій корпоративного інвестиційного фонду: Положення НКЦПФР від 20.06.2013 № 1104. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1187-13>.
16. Про порядок реєстрації проспекту емісії та випуску інвестиційних сертифікатів пайового інвестиційного фонду: Положення НКЦПФР від 20.06.2013 № 1103. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1188-13>.
17. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.01 р. № 2664. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2664-14>.
18. Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю: Закон України від 19.06.2003 № 978-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/978-15>
19. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.06 р. № 3480-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3480-15>.
20. Ваніна Н. М. Ринок цінних паперів. Практикум: навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2014. 176 с.
21. Долінський Л. Б. Фінансові обчислення та аналіз цінних паперів: навч. посіб. К.: Майстер-клас, 2005. 192с.
22. Еш С.М. Ринок фінансових послуг: підручник. Київ: ЦУЛ, 2015. – 420 с.

23. Клименко В. В. Фінансовий ринок : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / В. В. Клименко, Л. М. Акімова, Л. М. Докієнко. Київ : Центр учб. літ., 2015. 357 с
24. Миркин Я. М. Англо-русский толковый словарь по финансовым рынкам. Свыше 13 000 терминов. М.: Альпина Бизнес Букс, 2008. 778 с.
25. Пепа Т. В. Біржова діяльність: навч. посіб. / Т. В.Пепа, Т. І. Пішеніна, В. В. Лавринович. К.: Ліра-К, 2016. 540 с.
26. Поважний О. С. Цінні папери і фондовий ринок : навч. посіб. К. : Ліра-К, 2014. 364 с.
27. Прямухіна Н. В. Ринок фінансових послуг : навч. посіб. К. : Ліра-К, 2014. 304 с.
28. Рябокiнь М. В. Сек'юрїтизація фінансових активів як інноваційна форма фінансування в Україні : дис. канд. екон. наук: спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси та кредит». Ірпiнь, 2016. 269 с.
29. Торгiвля цінними паперами: навч посіб / В. П. Лісовий, К. Г. Отченаш, В. В. Токар. К. : КНЕУ, 2010. –407 с.
30. Фінансовий ринок : підруч.: у 2-х т. Ю.М. Коваленко, Ю.В. Ковернінська, С.В. Онишко, М.О. Кужелєв [та ін.]. Державна фіскальна служба України, Ун-т ДФС України. Ірпiнь, 2018. Т.2. 387 с.
31. Фондовий ринок: підручник; у 2 кн./ за ред. д. е. н. проф., члена-коресп. НАН України В.Д. Базилевича, Кн.1. Київ: Знання, 2015. 621 с.
32. Цінні папери: підручник / В. Д. Базилевич, В.М. Шелудько, Н.В. Ковтун та ін. Київ. Нац. У-т ім. Т.Г. Шевченка, Знання, 2011. 1094 с.
33. Цінні папери: практикум / В. Д. Базилевич, В.М. Шелудько, Н.В. Ковтун та ін. Київ. Нац. У-т ім. Т.Г. Шевченка, Знання, 2013. 791с.
34. Черкасова С. Г. Ринок фінансових послуг: навч. посіб. К.: Ліра-К, 2015. – 450 с.
35. Шелудько В.М. Фінансовий ринок: підручник. Київ: Знання, 2015. 535 с.

Допоміжна :

36. Вергелюк Ю. Ю. Теоретичні засади визначення якості фінансових послуг банківських установ України. *Економічний аналіз*. 2016. Том 25, № 2. С.21-26.
37. Вергелюк Ю.Ю. Фінансова безпека кредитного ринку. *Науково-практичний журнал «Інвестиції: практика та досвід»*. 2018. № 11. С. 31–36.
38. Вергелюк Ю.Ю. Державне регулювання взаємодії інститутів спільного інвестування та компаній з управління активами в Україні. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. Серія: "Економічні науки". 2018. №10. С.82-88.
39. Коваленко Ю. М. Изменение парадигмы регулирования финансового сектора экономики. *Журнал научных публикаций аспирантов и докторантов*. 2013. № 5. С. 6–8.
40. Коваленко Ю. М. Інституціоналізація фінансового сектору економіки: [монографія] / Ю. М. Коваленко. Ірпiнь, 2013. – 608 с.
41. Коваленко Ю. М. Сучасне інституційне середовище фінансового сектору економіки України. *Фінанси України*. 2013. № 5 (210). С. 100–111.
42. Онишко С.В., Савенко Д.О. «Теоретична концептуалізація інституціонального забезпечення фінансового ринку» *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Економіка». 2020. №18(46). С. 219-228.
43. Онишко С.В. Фінансова безпека і фінансова політика в категоріях взаємовпливу та узгодження. *Збірник наукових праць Університету ДФС України*. 2018. № 2.С. 266-276.
44. Регулятивний потенціал фінансового ринку в умовах глобальних викликів [монографія] / за заг. ред. д.е.н., професора С.В. Онишко. Ірпiнь: Видавництво НУДПСУ, 2016. С. 335.– (Серія «Податкова та митна справа в Україні», т. 45).
45. Чуницька І.І. Роль інфраструктурного потенціалу фінансового ринку у забезпеченні його гнучкості та безпеки. *Науковий журнал «Проблеми економіки»*. 2017. № 1. С. 357-365.

Міжнародні видання

46. Verheliuk, Y., Koverninska, Y., Korneev, V., & Kononets, A. (2019). Bank crediting to the sector of non-financial corporations in Ukraine. *Banks and Bank Systems*, 14(3), 64-75. URL: <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85071947732&origin=resultslist&sort=plf->

f&src=s&sid=000a100560bf1208169c7623f78825b3&sot=autdocs&sdt=autdocs&sl=18&s=AU-ID%2857210927925%29&relpos=0&citeCnt=0&searchTerm=

47. Yu. Yu. Vergeluk, V. V. Korneev, A. A. Khodzhaian, Yu. V. Koverninska (2019), Monetary policy: regulatory news and change in the movement of financial flows. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 4(31). 375-384. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v4i31.190952>.
 48. Karpenko, L.; Chynytska, I., Oliinyk, N.; Poprozman, N.; Bezkorovaina, O. Consideration of Risk Factors in Corporate Property Portfolio Management. *J. Risk Financial Manag.* 2020, 13, 299. URL: <https://www.mdpi.com/1911-8074/13/12/299>.
 49. The European Bank Reconstruction and Development. URL: <http://www.ebrd.com>.
 50. The European Central Bank. URL: <http://www.ecb.int>.
 51. The Federal Reserve System (FRS). URL: <http://www.federalreserve.gov>.
 52. The Global Competitiveness Report. World Economic Forum. URL: <http://www.weforum.org/issues/global-competitiveness/index.html>.
 53. The Group of Thirty. URL: <http://www.group30.org>.
 54. The Index of Economic Freedom. URL: www.heritage.org/index.
 55. The International Monetary Fund (IMF). URL: <http://www.imf.org>.
 56. The Organisation for Economic Cooperaion and Development (OECD). URL: <http://www.oecd.org>.
 57. The Transparency International. URL: <http://www.transparency.org>.
 58. The United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). URL: <http://unctad.org>.
 59. The World Bank. URL: <http://worldbank.org>.
 60. The World Economic Forum. URL: www.welforum.org.
 61. The World Trade Organization. URL: <http://www.wto.org>.
- Інтернет-ресурси*
62. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
 63. Інформаційно-аналітичний портал рейтингового агентства «Рюрік». URL: <http://rurik.com.ua/main-definitions.html>.
 64. Інформаційно-аналітичний портал рейтингового агентства «Кредит-рейтинг». URL: <http://www.credit-rating.ua/ua/about-rating/terms/>
 65. Інформаційно-аналітичний портал Українського агентства фінансового розвитку. URL: <http://www.ufin.com.ua/shkala-kred-reit.htm>
 66. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. URL: <http://www.nssmc.gov.ua>.
 67. Національний банк України. URL: <http://www.bank.gov.ua>.
 68. Українська асоціація інвестиційного бізнесу. URL: <http://www.uaib.com.ua/>.

РЕЦЕНЗІЯ

**на методичні рекомендації до проведення семінарських занять
обов'язкової дисципліни «Фінансовий ринок»
для підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
освітньо-професійної програми «Фінанси, банківська справа та страхування»,**

Методичні рекомендації до проведення семінарських занять обов'язкової дисципліни «Фінансовий ринок» спрямовані на формування у майбутніх висококваліфікованих випускників університету знань, умінь і навичок ефективно здійснювати фінансову діяльність на рівні європейських стандартів.

Тематика запропонованих методичних рекомендацій до проведення семінарських занять дозволяє здобувачам вищої освіти засвоїти предмет дисципліни. Структура методичних рекомендацій до проведення семінарських занять характеризується логічною послідовністю і в цілому відображає весь комплекс питань, які відносяться до предмету вивчення.

Методичні рекомендації до проведення семінарських занять складаються з трьох змістових модулів, що включають 11 тем, які повністю розкривають предмет дисципліни та надаватимуть здобувачам вищої освіти необхідні знання, навички та вміння з функціонування фінансового ринку.

Методичні рекомендації до проведення семінарських занять сприяють досягненню навчальної мети курсу – формування у здобувачів вищої освіти системи теоретичних і практичних знань з основ розвитку та функціонування фінансового ринку як підсистеми фінансових відносин.

Методичні рекомендації до проведення семінарських занять з курсу «Фінансовий ринок» відповідають вимогам, що висуваються до навчально-методичного забезпечення вищих навчальних закладів і можуть бути рекомендовані до використання у навчальному процесі.

Рецензент:

д.е.н., професор

кафедри фінансових ринків та технологій

Ю.М. Коваленко

РЕЦЕНЗІЯ

**на методичні рекомендації до проведення семінарських занять
обов'язкової дисципліни «Фінансовий ринок»
для підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
освітньо-професійної програми «Фінанси, банківська справа та страхування»**

Зміст і структура методичних рекомендацій до проведення семінарських занять з дисципліни «Фінансовий ринок» відзначаються логічною побудовою та відображують широкий спектр питань, які необхідні для базових знань здобувачам вищої освіти з дисципліни.

Викладання дисципліни за методичними рекомендаціями до проведення семінарських занять «Фінансовий ринок» сприятиме глибокому засвоєнню здобувачами вищої освіти теоретичних і практичних аспектів функціонування фінансових інструментів, рух яких опосередковується взаємовідносинами між суб'єктами фінансового ринку і формуватиме міцний фундамент знань та навичок виявлення макроекономічної позиції фінансового ринку в системі економічних відносин, вчасно реагувати на зміни, які відбуваються на фінансовому ринку.

Методичні рекомендації до проведення семінарських занять складаються з трьох змістових модулів, що включають 11 тем, які повністю розкривають предмет дисципліни та надаватимуть здобувачам вищої освіти необхідні знання, навички та вміння з функціонування фінансового ринку.

Методичні рекомендації до проведення семінарських занять з навчальної дисципліни «Фінансовий ринок» відповідають встановленим вимогам, що висуваються до навчально-методичного забезпечення вищих навчальних закладів і можуть бути рекомендовані до використання в навчальному процесі.

Рецензент:
к.е.н., доцент кафедри
публічних фінансів

Т.А. Коляда